

Дата: 23.01.2023

Викладач: Юдіна Дар'я Олександрівна mikhailinadarya@gmail.com

Група № 26

Предмет: Електротехніка

Урок № 3

Тема: Основні закони електричного струму. Джерела постійного струму, їх електрична сила, внутрішній опір, напруга на затискачах, зображення на схемах.

Мета: дати формулювання основним законам електротехніки, ознайомлення з джерелами постійного струму.

Електротехніка базується на таких законах:

Закон Ома для ділянки кола. Закон Ома — відкритий у 1826 році, це фізичний закон, що визначає зв'язок між напругою, силою струму і опором провідника в електричному колі.

Проголошується так: сила струму прямо пропорційна напрузі і обернено пропорційна опору на даній ділянці кола.

Формула:

$$I = U/R$$

Ом — опір провідника, між кінцями якого при силі струму 1А виникає напруга 1В.

(Де: I - сила струму (А), U - напруга (В), R - опір (Ом).)

Взаємозв'язок між падінням напруги на провіднику, його опором і силою струму легко запам'ятовується у вигляді трикутника, треба просто закрити шукану величину, а дві інших змінні складуть формулу для її знаходження.

Закон Ома для повного кола

Закон Ома для повного кола трохи відрізняється. Він голосить що сила струму для повного кола прямо пропорційна електрорушійній силі даного кола і обернено пропорційна повному опору електричного кола.

$$I = \frac{E}{R + r}$$

E – електрорушійна сила [В];

r – внутрішній опір кола - опір джерела [Ом];

R – зовнішній опір кола [Ом];

$R + r$ – повний опір кола.

Джерело електрорушійної сили, як і будь-який провідник, має опір, який називають **внутрішнім опором** і позначають звичайно r на відміну від зовнішнього опору R .

Перший Закон Кірхгофа

У теорії електричних кіл важливе значення мають експериментально встановлені в 1847 р. німецьким фізиком Г.Р.Кірхгофом закони, що одержали назву 1-го й 2-го законів Кірхгофа.

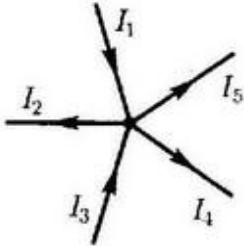
Визначення:

Алгебраїчна сума струмів у будь-якому вузлі будь-якого кола дорівнює нулю.

Рівняння (формула):

$$\sum_k I_k = 0$$

Перший фундаментальний закон встановлює зв'язок між сумою струмів, спрямованих до вузла з'єднання (позитивні), і сумою струмів, спрямованих від вузла (негативні).

Прийmemo для схеми на рис. струми, що входять до вузла d , позитивними (I_1 і I_3), а струми, що виходять з вузла – негативними (I_2 , I_4 і I_5). Тоді можемо записати наступне рівняння за першим законом Кірхгофа

$$I_1 - I_2 + I_3 - I_4 - I_5 = 0$$

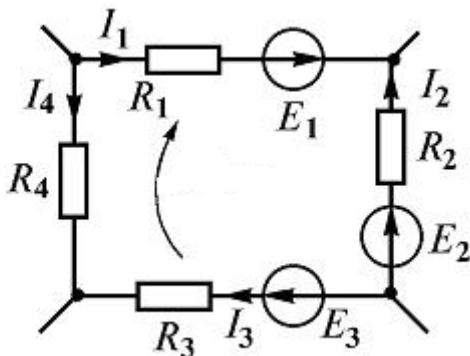
що відповідатиме 1-му формулюванню першого закону Кірхгофа, або у вигляді $I_1 + I_3 = I_2 + I_4 + I_5$, що відповідає 2-му формулюванню першого закону Кірхгофа, або легко отримується шляхом перетворення співвідношення.

Другий Закон Кірхгофа

Закон встановлює зв'язок між сумою електрорушійних сил і сумою падінь напруги на опорах замкнутого контура електричного кола. Струми, співпадаючі з довільно обраним напрямом обходу контура, вважаються позитивними, а не співпадаючі – негативними.

Алгебраїчна сума падінь напруги в будь-якому замкнутому контурі кола дорівнює алгебраїчній сумі ЕРС, діючих вздовж цього ж контура.

$$\sum E = \sum I$$

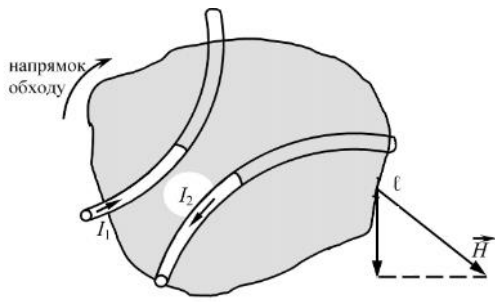

Так, для замкнутого контуру схеми $E_1 - E_2 + E_3 = I_1 R_1 - I_2 R_2 + I_3 R_3 - I_4 R_4$.

Зауваження про знаки отриманого рівняння:

- 1) ЕРС позитивна, якщо її напрямок збігається з напрямом довільно обраного обходу контуру;
- 2) падіння напруги на резистори позитивно, якщо напрям струму в ньому збігається з напрямом обходу.

Закон повного струму один з основних законів електромагнітного поля. Цей закон дає змогу за значеннями струмів, що створюють магнітне поле, й координат точки, визначити напруженість магнітного поля в цій точці, незалежно від середовища, в якому проходять струми чи розташована ця точка.

На рисунку зображений контур, проведений у магнітному полі, поверхня якого пронизана двома струмами I_1 та I_2 . Струм, що пронизує контур, є позитивним, якщо його напрямок співпадає з поступовим рухом буравчика, рукоятка якого обертається у позитивному напрямку обходу контуру.

Закон повного струму: намагнічувальна сила вздовж контуру дорівнює силі повного струму, який проходить крізь поверхню, обмежену цим контуром. Математично закон повного струму записується наступним чином:

$$\oint_l \vec{H} d\vec{l} = \sum i$$

H – вектор напруженості магнітного поля в даній точці простору;

$d\vec{l}$ – елемент довжини замкнутого контуру l ;

$\sum i$ – алгебраїчна сума струмів, що пронизують контур l .

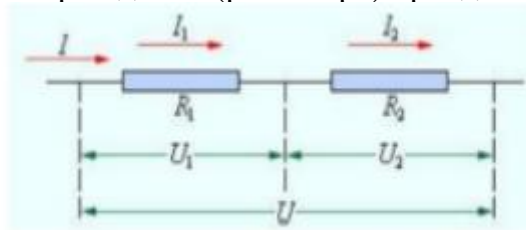
Урок № 4

Тема: Кола постійного струму: паралельне, послідовне та змішане з'єднання елементів. Енергія та потужність електричних кіл. Методи розрахунку.

Мета: ознайомлення з видами з'єднань кіл постійного струму.

Провідники в електричних колах можуть з'єднувати **послідовно, паралельно і змішано**.

Послідовне з'єднання провідників (резисторів) – з'єднання, при якому кінець одного провідника (резистора) приєднано до початку наступного.

При послідовному з'єднанні провідників (рис.1) сила струму у всіх провідниках однакова:

$$I_1 = I_2 = I.$$

За законом Ома, напруги U_1 і U_2 на провідниках відповідно рівні:

$$U_1 = IR_1, U_2 = IR_2.$$

Загальна напруга U на обох провідниках дорівнює сумі напруг U_1 і U_2 :

$$U = U_1 + U_2 = I(R_1 + R_2) = IR,$$

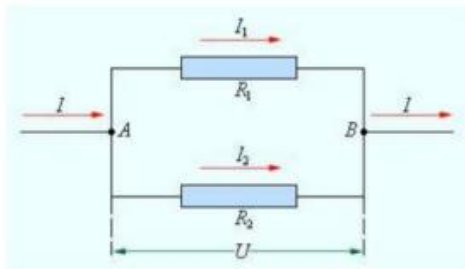
де R – електричний опір всього кола.

Звідси випливає: $R = R_1 + R_2$.

При послідовному з'єднанні повний опір кола дорівнює сумі опорів окремих провідників.

Цей результат справедливий для будь-якого числа послідовно з'єднаних провідників.

Паралельне з'єднання провідників (резисторів) – з'єднання, при якому всі провідники (резистори) знаходяться між двома спільними затискачами.

При паралельному з'єднанні (рис.2) напруги U_1 і U_2 на обох провідниках однакові:

$$U_1 = U_2 = U.$$

Сумарний струм $I_1 + I_2$, який протікає по обох провідниках, дорівнює струму в нерозгалуженому колі:

$$I = I_1 + I_2.$$

Записавши закон Ома, отримаємо:

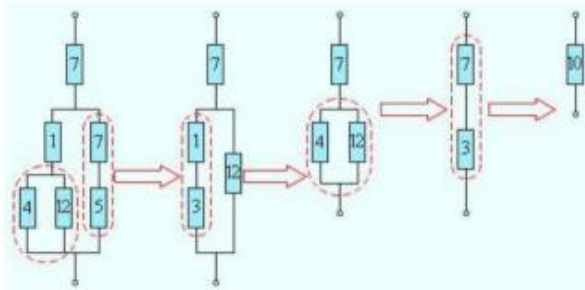
$$I_1 = U/R_1, I_2 = U/R_2 \text{ і } I = U/R,$$

де R – електричний опір всього кола.

$$\text{Звідки: } 1/R = 1/R_1 + 1/R_2.$$

При паралельному з'єднанні провідників величина, обернена загальному опору кола, дорівнює сумі величин, обернених опорів паралельно включених провідників.

На рис.3 (змішане з'єднання провідників) наведено приклад такого складного кола і показана послідовність розрахунку.

Домашнє завдання: Підручник А. М. Гуржій, С. К. Мещанінов, А. Т. Нельга, В. М. Співак «Електротехніка та основи електроніки», 2020 р. Розділ 2 (2.1-2.9), стр. 31-47, виконати тестові завдання, конспект.

Тестові завдання № 1

Тема. Електричні кола постійного струму

1) Закон Ома для ділянки кола визначається формулою:

а) $I = U/R;$

б) $U = I \cdot R;$

в) $I = \frac{E}{R + r}.$

2) Перший закон Кірхгофа:

а) Алгебраїчна сума падінь напруги в будь-якому замкнутому контурі кола дорівнює алгебраїчній сумі ЕРС, діючих вздовж цього ж контура;

б) Алгебраїчна сума струмів у будь-якому вузлі будь-якого кола дорівнює одиниці;

в) Алгебраїчна сума струмів у будь-якому вузлі будь-якого кола дорівнює нулю.

3) Яким символом позначають заряд?

а) U ;

б) q ;

в) E .

4) Енергія, яку витрачає кожний електричний заряд у приймачі електричної енергії – це ...

а) електричний струм;

б) ЕРС;

в) напруга.

5) Пристрій, у якому енергія хімічна, теплова, промениста або механічна перетворюється в електричну енергію, називається ...

а) електричним колом;

б) джерелом електричної енергії;

в) магнітним колом.

6) У яких одиницях вимірюється ємність?

а) У ньютонках;

б) У метрах;

в) У фарадах.

7) Сукупність пристроїв, що генерують, передають, перетворюють та споживають електричну енергію, називають ...

а) електрична схема;

б) електричне коло;

в) електрична система.

8) Формула $E = W/Q$, для знаходження ...

а) ЕРС;

б) сили струму;

в) абсолютної магнітної проникності середовища.

9) Формула $I = \Delta q/\Delta t$, для знаходження ...

а) сили електричного струму;

б) напруги;

в) ЕРС.

10) Формула $I = \frac{E}{R+r}$, відповідає закону ...

а) закону Ома для ділянки кола;

б) закону Ома для повного кола;

в) закону повного струму.

11) Джерело електрорушійної сили, як і будь-який провідник, має опір, який називають ...

а) внутрішнім опором;

б) зовнішнім опором;

в) повним опором.

12) У яких одиницях вимірюється опір?

- а) У ньютонах;
- б) У омах;
- в) У фарадах.